

EDORTA JIMENEZ ETA ATXULO

Bat nator, Edorta, zeugaz, bete-betea: gure errian bear baino larregizko zementokeria dago. Guretariko askori orrek begietan min ezeze, biotzean be eragiten deusku, min sarkorra eraginda. *Atxulo* izeneko lekuaren barri emon zenduan leengo aldi (aurtongo bagilean) eta GARA egunkarian. Ez dakianarentzako, *Atxulo* da izan, Bakion lotuten diran ingururik magikoenetan gitxienetarikoa, alangoak geroago eta gitxiago dira-eta, zoritxarrez. Bertara parajetuteko barria ekarri zeuntsen oinezkoeri. Onartuko ete deustazu, Edorta, zuk an esandakoari lerrootan bertoko soinekora apur baten jantziten badeutsot. *Igeltsera* izeneko lekuan dagoan biribilunearen ondoan dago *Axadako* begiralekua, *Arbeburu* dalako lurraren ertzean eginda. “Bunkerra”, erri-tar askoren agoetan, kanoiak baino ez ditu falta eta. *Oiaga* izeneko inguru andi-zabalean dago *Otalarra* lekua, *Otalarra* eta begiralekuaren goiko alderdiaren artean *Atxuloko bidea* zabalduko da aurbeeran, *Oiagan* barrena. Bideon aurrera, bidez bide elduko zara *Atxulora*. Bidean berreun metro ibili-edo, laster asiko zara aurgoran, *Oiagako kantarearen* parean, berau ezkerrean dagoala. Leentxuago, eskoian eta goialdean, *Karabia* izeneko lekua atzean itziko dozu. Bein aurgoran asita, *Oiaga* ganetxurantz egingo dozu. Txuntxurrera eldu eta arritzko kurutze zaarra ikusiko dozu, *Oiagako kurtzea*. Orreitariko iru kurutze egon ziran inguruon, aitatutakoa, *Atxuloko kurtzea* eta *Larrazaineko kurtzea*. Azken au, 1978. urtean zoritxarreko baten batek galdu eragin eban. Kurutze atan 1.781 urtea egoan idatzita.

Urte atan, Britainia Andiko korsarioak Gaztelugatxe eta inguruari eraso eta triskantza itzelak egin ei ebezan, eta ori dala-eta, iru kurutzeok, aurki. *Oiagako* txuntxurretik bizkarrereko bidezidorrean beera, bada, *Atxuloko* atxetegino elduko zara. Onako bidean, eskoatara, *Atxulo* alde-etea eta beeratxuago, sakostan sartuta, *Oiagaerreka* ikusiko dozuz. Errekatzu au ur-jauzi txiki eran urtuko da itsasoan *Atxuloko* atx nagusi bien artean. *Sokatxe*, eskoiko atx nagusiaren ganean, barriz, *Atxuloko kurtzea* topauko dozu. Ezkerreko atx nagusia, zulodun atxa, atxuloa.

Zeuk idatzi moduan, oraindikarren inguru polita, erakargarria, miragarria, ... magikoa dala esango neuke nik. Baina jagon bakoa. Bada urte mardotxua inguru a guztia jagoteko erregua egin genduana. Batzuk entzungor, batzuk gitxi eritxiz, beste batzuk ardurarik artu ez, ori besterik ez da izan era guztietariko erakunde publikoen erantzuna. Inguru geroago eta laskinago, galduago, zati baten naturgune izentauta egon arren be. Norbanakoak botatoko sastarrak bearen ganean eurrez ikusiko dozuz, edonon. Zementoa eta erosinoa dira agirikoak an be, a jagon eta eutsi bearean. Egoera ori errian darabilen urigintza politika basati eta neurribakoagaz bat dator, antza. Erriari berari izena aldatu bear jakolakoan nago. Alan bada, “Zementakio” izen toponimiko-deskriptibo barria proposauko dot nik.

Iniaki MARTIARTU
BAKIO

EUSKEREA GERNIKA-N

Gure gaste-aldian txapel-okarren semeak eurak be, euskeraz ekien, Gernika-n. Neskatilla arroen batzuk baiño ez eben egiten erderaz, besteak baiño jakitunagoak ziralakoan-edo. Eta erderaz egiten eben apurak be, euskal-berbak erabilten ebezan euren autuetan.

Gernika eta gure erriaren, Aiengiz-en, erdian dagon ibar zabalean erri biak bananduten dauzan Oka, itxasgorea be elduten dan ibai urtsua ta ederra dago. Bai ibaian eta berrekondotik datorren errekan be ainbat ugartoki geunkazan baia gu geu, ibaiko uresian, ur sakon eta gardenezkoa izaten genduan gogokoena eta araxe joaten gintzazan uger egiten eta baita gernikarrak be. Eta erderaz egiten eben apurak aulako erderakadok esaten abezan: *Salta buruzbera, hasta los ziriz he ido* eta abar. Ziri-moltzoa egoan ba, ugertokiaren beste aldean eta araxe joan-etorria egiteak, ugar egiten ondo ekiala esan gura eban.

Eskuak aurrerantz luzatuta buruz bera uretan sartu-urtena egitea da mustadea eta must egiten ez ekienari edo egiten bildur zireanari esaten eutsen *salta buruzbere*.

Orain bere erdera asko entzuten danarren, euskeraz be askok egiten deu Gernika-n: umeak ikastoleri esker askok dakie, erdeldunen seme-alabak be, geienek dakie, naizta guk lez ondo egin ez.

Euskeraz iñoz erabili ez dogunzan adizkera lorrin batzuk entzuten dira orain: *Ezin da egin, ezin naz joan, ezin dogu jan* eta abar. Idazle ontzat eure baruak daukezenanak be, euskaldun jatorreri entzumenak minberatuten daukuezan olakexe erderakada lorriñak esan eta idazten dabez; euskera jatorreri mesedetako beste kalte egiten diarduen olako esaketa ta idazkera lorrin eta erderakada itxusi ta ganorabakoakaz. Ez dekiaz *neiteke, zaiteke, daiteke leiteke* eta abar aditz jator eta datorerik dagoanik: Zentzuneratuko al dira, euskerearen onerako, *euskeltzale jakitunak*.

Aurraiz'ek